

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

		אלון שטיינברג	בעניין:
מבקש	עו"ד קורין אלדי	ע"י ב"כ עו"ד	
	נ ג ד		
		חיים לוי	
משיב	עו"ד אייל גונן	ע"י ב"כ עו"ד	

החלטה

ההחלטה בקליפת אגוז

(מה דינה של סמכות השיפוט המקומית בעידן האינטרנט?)

1. לפנינו בקשה לסילוק על הסף בטענה של חוסר סמכות מקומית. ממילא צריכים אנו לדון בשאלה של סמכות השיפוט המקומית בעידן האינטרנט. והתשובה פשוטה היא. כעיקרון, קיימת לתובע אפשרות לתבוע בכל מחוז ומחוז שכן סמכות השיפוט המקומית באינטרנט משתרעת בדרך כלל על פני מדינת ישראל כולה. אלא שבית משפט יכול לעיתים (רחוקות) להגביל סמכות זאת משיקולים של נוחות הדיון כפי שנפרט. במקרה שלפנינו, אין מקום להגבלה זו ועל כן קיימת סמכות לבית משפט זה.

2. לצורך כך נפרט בקצרה את העובדות, נסביר מהי שאלת 'סמכות השיפוט באינטרנט' ונחدد את ההבדלים בין 'סמכות שיפוט מקומית באינטרנט' ל'סמכות השיפוט באינטרנט', נציג בקצרה את התקנות הרלוונטיות, נסביר את העיקרון של נוחות הדיון, ונשליך את העיקרון הכללי על המקרה שלפנינו.

הרקע העובדתי

3. התובע מר אלון שטיינברג (להלן: "התובע") הינו מפעיל של מספר אתרי מסחר אלקטרוני (להלן: "האתרים" או "החנויות הוירטואליות") המשמשים למכירת כלי בית שונים לציבור הרחב דרך האינטרנט. הנתבע מר חיים לוי (להלן: "הנתבע") הינו בעליה של חנות כלי בית הממוקמת בהוד השרון (להלן: "החנות"). בנוסף מחזיק הנתבע באתר יפה ומושקע בכתובת

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

1 www.kleibait.co.il (להלן: "אתר הנתבע") ובו הוא מפעיל מעין חנות וירטואלית לממכר כלי
2 הבית מחנותו.

3
4 4. לטענת התובע בתאריכים המצויינים בכתב התביעה, גילה כי תמונות אותן צילם באופן
5 עצמי ואשר משמשות לתצוגת כלי הבית אשר הוא מוכר באתריו, מופיעות באתר הנתבע ללא שזה
6 קיבל את רשותו המפורשת להשתמש בהן. התובע פנה לנתבע וביקש ממנו להסיר את התמונות
7 מהאתר. לטענת הנתבע, הוא הסיר את התמונות באופן מיידי, אך הוא כופר כי העתיק אותן
8 מאתרי התובע. כן הוסיף כי העלה אותן לאתרו רק לאחר שקיבל את אישור יבואן כלי הבית
9 המצולמים לפרסם כלים אלו באינטרנט.

10
11 5. התובע תבע את הנתבע בעוולות שונות הקשורות להפרת זכויות יוצרים והקניין הרוחני
12 של התובע. משהוגשה התביעה לבית משפט זה, טען ב"כ הנתבע כי לבית משפט זה אין סמכות
13 מקומית לדון בתביעה, וכי עליה להיות מועברת לבית משפט במחוז הנתבע.

14 ההבדל בין 'סמכות שיפוט מקומית' ל'סמכות שיפוט באינטרנט'

15
16
17 6. בא כוח התובע בסיכומיו הלא קצרים ציטט מאמרים לא מעטים ופסקי דין ידועים פחות
18 וידועים יותר שעסקו בשאלת סמכות השיפוט באינטרנט.¹ אולם יש הבדל עקרוני בין שאלת
19 סמכות השיפוט באינטרנט בכלל לבין שאלת סמכות שיפוט מקומית. לאור אי-הבהירות של
20 שאלה זו ועמנומה בפסיקה שהוצגה, נסביר זאת בקצרה.

21
22 7. סמכות השיפוט באינטרנט היא אחת השאלות הבוטאות והמהותיות בעולם המשפט, ויש
23 שטוענים שהיא היא השאלה העיקרית בכל נושא משפט האינטרנט. אולם שאלה זו מתעוררת
24 וקשה בעיקר במקרה שבו ישנו דין שונה בין איזור שיפוט אחד למשנהו. במקרים כגון אלו, בית
25 המשפט הקונה לעצמו סמכות שיפוט גם קובע איזה דין יחול על האירוע שלפניו. הצדדים
26 הנידונים נמצאים בבעיה שכן הם יכולים למצוא את עצמם במצב שבו שתי שיטות משפט של שתי

¹ נציין כי איננו מתיימרים לעסוק בנושא בהרחבה. למאמר ראשוני (ועתיק) בעניין סמכות השיפוט באינטרנט ראו
רשימתי הקצרה (והעתיקה) "סמכות השיפוט באינטרנט":

http://www.psakdin.co.il/fileprint.asp?FileName=/Ip/Public/art_bhpa.htm

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

מדינות ריבוניות ושונות יכריזו כי הצדדים צריכים לציית דווקא להן. ואפילו תהיה התוצאה בכל מדינה שונה לחלוטין.

8. דוגמאות לכך לא חסרות ולמען הפשטות נתחיל בדוגמא (מיושנת מעט במונחים אינטרנטיים) שבה השתמש בא כוח התובע (עניין Gutnick V. Dow Jones). במקרה זה תבע איש עסקים אוסטרלי מהדורת אינטרנט של עיתון מארה"ב. במהדורת האינטרנט פורסמו דברים שלדעת איש העסקים האוסטרלי יש בהם כדי פגיעה בו. הוא תבע באוסטרליה בנימוק שלמהדורת האינטרנט של העיתון האמריקאי יש מנויים אוסטרליים והוא זמין לצפייה מאוסטרליה. העיתון טען לעומת זאת שהוא יוצא לאור בארה"ב ולא ייתכן שייאלץ להתגונן ולהגיע למשפט בכל מדינה בעולם. אחרי מספר מהלכים משפטיים, החליט בית המשפט העליון באוסטרליה כי יש סמכות לבית המשפט באוסטרליה לדון בכך.

9. מעבר לשאלות שהתעוררו בפסק הדין, הייתה סיבה נוספת לתביעה באוסטרליה. דיני חופש הביטוי באוסטרליה מעניקים פחות הגנה לעיתונאים מאשר בארה"ב. קרי, היה לו סיכוי גבוה יותר לזכות באוסטרליה בתביעתו מאשר בארה"ב. עצם בחירת סמכות השיפוט כבר קבעה חלקית את תוצאות המשפט. ואכן, בסופו של דבר, לאחר שהוחלט כי יש סמכות באוסטרליה, נחתם הסדר פשרה, ובו חזר בו העיתון מטענותיו ושילם פיצויים שהוסכם עליהם לגוטניק.²

10. דוגמא בולטת יותר היא עניין יאהו בצרפת. חב' יאהו (Yahoo) היא בעלת רשת אתרים הנפוצים והמבוקרים ביותר בעולם. אתר המשמש גם כמנוע חיפוש וכשער (portal) לרשת. בין שלל שירותיה היא מאפשרת לכל החפץ בכך למכור מוצרים שונים במכירות פומביות דרך אתריה. יאהו איננה מביעה דיעה בדבר המוצרים הנמכרים וחלקם אינם מוצרים שיש להתגאות בהם.

11. כך למשל ניתן היה לרכוש דרך אתריה מזכרות נאציות ומוצרים המביעים הערצה ותמיכה לאידיאולוגיה הנאצית. מכירת מוצרים אלו אסורה על פי החוק הצרפתי האוסר הבעת שבח או אהדה למשטר הנאצי. אשר לכן הוציא בשנת 2000 שופט צרפתי צו המורה לחב' יאהו לנתק גולשים צרפתיים מאתרי המכירות שבהן ניתן למכור מוצרים נאצים. דהיינו, על יאהו על פי

² לסיכום קצר של הפרשה ראו <http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-3004812,00.html>

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

הצו לדאוג לכך שאזרחים צרפתיים או אחרים השוהים בצרפת לא יכלו לרכוש דרך האינטרנט מזכרות אלו.

12. יאהו העולמית שמרכזה בקליפורניה נעמדה על שתי רגליה כנגד ההחלטה וממספר סיבות. הסיבה העיקרית בראש ובראשונה הייתה העובדה שעל פי החוק האמריקאי מכירת מזכרות נאציות מותרת ומוגנת על ידי חופש הדיבור. דהיינו, יאהו טענה כי היא נוקטת ופועלת בהתאם לחוק המחייב אותה. מעבר לכך, ליאהו ישנן מס' אתרי משנה בכל מדינה ומדינה כולל אתר יאהו פרנס המיועד לאזרחים צרפתיים ובו אכן נשמר החוק הצרפתי. אולם הצו הוצא לחברה האמריקאית ולכן טענו פרקליטיה כי לבית המשפט הצרפתי אין סמכות לתת לה הוראות שכאלה.

13. השופט הצרפתי לא התרשל. הוא כינס פנל של מומחים לשאול האם ניתן לבצע זו טכנית והללו הודיעו לבית המשפט כי ישנן כיום טכנולוגיות שאפשר בביטחון שלמעלה מ- 70% שלא לאפשר לגולשים צרפתיים לקנות מזכרות נאציות. השופט השאיר את החלטתו בעינה והודיע כי אם לא תקיים חב' יאהו את הצו תיקנס בגובה של \$ 13,000 לכל יום.

14. חברת יאהו איימה כי לא תציית לצו אך בסופו של דבר חזרה בה. זמן קצר לפני היכנס הצו לתוקף הודיעה חב' יאהו על שינוי מדיניותה העקרונית בנוגע לאתרים המוכרים דרכה ברשת. אחת ההשלכות של מדיניות החדשה הייתה איסור על מכירת מזכרות נאציות ברשת בכלל וממילא לא היה צורך עוד בצו. חב' יאהו עמדה על כך ששינוי המדיניות לא היה עקב הפסיקה הצרפתית אלא בגלל לחצם של ארגונים שונים כולל ארגונים יהודיים על חברת יאהו - בארה"ב.

15. במקביל הגישה חב' יאהו בקשה לפסק דין הצהרתי בבית משפט בקליפורניה. בתביעה זו בקשה שבית המשפט האמריקאי יצהיר כי אין היא צריכה לנקוט באמצעים כדי להילחם באתרים המוכרים דרכה מזכרות נאציות דרך הרשת. החברה אכן זכתה בערכאה הראשונה וקיבלה צו הצהרתי על פיה על האירגונים התובעים אותה בצרפת לחזור בהם מתביעתם אך פסק דין זה בוטל בערעור (מטעמים טכניים בעיקרם).³

³ ראו בעניין זה <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-1290608,00.html> אם כי הרשימה איננה מעודכנת לגמרי.

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

16. דוגמא זו מדגישה בבירור את הבעייתיות הקיימת. נכון הוא שמכירת מזכרות נאציות איננה נחשבת לעיסוק שיש להגן עליו. אולם תומכי חופש הביטוי ברשת מודאגים מההשלכות האפשריות. מה למשל היה קורה אם לא היה זה בית משפט צרפתי אלא דווקא בית משפט איראני? ואם בית משפט סיני היה מורה ליאהו לנתק אתרים התוקפים את המשטר בסיף? והשאלות וההשלכות רבות וברורות.

17. הפסיקה האמריקאית שהובאה בנוגע לסמכות שיפוט דומה. גם היא מתייחסת למקרים כגון אלו שבהם סמכות השיפוט קובעת את הדין. זאת משום שבארה"ב בכל מדינה ומדינה יש חקיקה שונה וייחודית לה. ממילא מבחינה משפטית, שאלת סמכות השיפוט באינטרנט בארה"ב זהה לשאלת סמכות השיפוט בין שתי מדינות ריבוניות שונות.

18. כל הספרות והפסיקה שהובאה על ידי ב"כ התובע וצוטטה בהרחבה בפסקי הדין הישראלים שהביא לפני מתייחסת אך ורק למקרים כגון אלו. שוב, במקרים כגון אלו סמכות השיפוט היא מהותית. סמכות השיפוט תקבע את הדין. ממילא ביקש המחקר המשפטי למצוא פיתרון אנליטי שימנע מצב שבו שתי מערכות שיפוטיות של שתי מדינות ריבוניות תפסוקנה הלכות שונות וסותרות. האינטרסים בפיתרון קשורים לצורך בהרמוניה משפטית בינלאומית, ביצירת סדר משפטי, בבהירות לגבי הדין החל, ובמניעת כאוס.

סמכות שיפוט מקומית בכלל ובאינטרנט בפרט

19. אולם כל השאלות הללו מעניינות כפי שתהינה, אינן רלוונטיות לעניין הסמכות המקומית. האינטרסים הם שונים, השחקנים אחרים, והשיקולים נפרדים. כל ההלכות והרעיונות שהובאו בעניין "מקום השרת", "משתמש הקצה", "הזיקות הגיאוגרפיות הרבות ביותר לסכסוך נשוא התביעה" ושאר הפסיקה והספרות אינן בהכרח קשורות לעניין. נדגיש שוב, השיקולים בעניין הסמכות המקומית שונים ופשוטים. האינטרס בפירוש התקנות איננו קשור לצורך בהרמוניה של הדין העולמי, יצירת הסכמה בין מדינות ריבוניות, וכיוצא בזה. כולו טכני ונוגע בעיקר לנוחיות הדיון ואיזון האינטרסים בין שני המתדיינים. המתדיינים כולם ישראלים, הדין החל הוא זהה בכל מחוז ומחוז של מדינתנו הרחבה, ודבר אין לו עם שאלת סמכות השיפוט באינטרנט.

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

20. אשר לכן, השיקולים שיש לשקול שונים לחלוטין הם ושניים הם בעיקרם, לשון התקנות שלפנינו, ושאלת נוחיות הדיון שהיא האינטרס המרכזי לגבי סמכות מקומית.

התקנה הרלוונטית לקביעת סמכות מקומית (ועל פיה יש סמכות לבית המשפט בי-ם)

21. התקנה הקובעת לעניין מקום השיפוט לעניינו הינה תקנה 3 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד – 1984, הנמצאת בפרק "מקום השיפוט". התקנה כלשונה קובעת את החלופות האפשריות לעניין הגשת תובענה.

3(א) תובענה שאינה כולה במקרקעין, תוגש לבית המשפט שבאזור שיפוטו מצוי אחד מאלה:

(1) מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע;

(2) מקום יצירת ההתחייבות;

(3) המקום שנועד, או שהיה מכוון, לקיום ההתחייבות;

(4) מקום המסירה של הנכס;

(5) מקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים.

22. יושם לב כי התקנה קובעת מס' חלופות אפשריות והכלל הוא כי די שאחת מהחלופות הללו תתקיים כדי שבית המשפט יקנה סמכות מקומית. אפילו אם רוב הזיקות הן למקום מסויים, די בכך שאחת מהחלופות תתקיים. מכאן למדים אנו מיידית שהמגמה בדרך כלל היא להקנות סמכות שיפוט ואפילו ייתכן שעקרונית היה עדיף כי התביעה תתנהל במקום אחר. השאלה היא לכן אם ואיזה מהן מתקיימת. לעניין זה. לצורך כך יש לבדוק כל חלופה המופיעה בתקנה 3 לגופו של עניין על מנת לעמוד על התאמתה למקרה שלפנינו.

23. שתי תתי-תקנות מתאימות לעניינו. הראשונה היא תקנה 3(א)1 המדברת על מקום עסקו או מגוריו של הנתבע. עובדה היא כי מקום עסקיו של הנתבע, כ'חנות אינטרנט' מתפרש לכל מקום ממנו מגיעים לקוחותיו. הוא מוכן לקבל לקוחות מכל רחבי הארץ (וכל המרבה הרי זה משובח). ממילא אין הוא יכול לטעון כי הוא מוכן למכור לכולם מכל מקום אך כדי להידיין עמו

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

עליהם להגיע דווקא למקום מגוריו. מקום עסקו מבחינת הקונים הוא כמובן מקום מגוריהם שכן אז עשו את העסקה עמו. כל פרשנות אחרת תוציא את הכתוב מדי פשוטו ואין צורך בכך.

24. חלופה אחרת מאפשרת להגיש את התביעה במקום אשר בו נעשה המחדל או המעשה בגינו תובעים. לענייננו, המעשה הוא העתקת התמונה והצגתם ברבים. אם מדובר היה בהצגתה בחנות הפיזית של הנתבע (בהוד השרון) הרי ניתן היה לתבוע במחוז זה בלבד. אולם התמונה הוצגה באינטרנט, דהיינו, בכל מקום ומקום בתחומי מדינת ישראל. ממילא הרי ברור כי מקום המחדל היה בכל המדינה וממילא בכל מחוז ומחוז.

25. נזכיר גם שכל קונה העושה עסקים עם הנתבע יכול לעשות זאת מתוך ביתו כך שניתן לראות זאת כמקום יצירת החוזה או ההתחייבות בין הצדדים. אך במקרה שלנו לא הייתה התחייבות בין הצדדים כך שקשה לראות זאת כמתאים.

26. בכל מקרה, מלשון התקנות נראה בבירור כי ניתן למצוא חלופה על פיה הסמכות המקומית משתרעת על כל תחומי מדינת ישראל, כולל ירושלים.

האם ירושלים היא ברירת המחדל?

27. כהערת אגב נעיר שאין חולק שהתקנות לא תוקנו במקורן לעידן האינטרנט. אכן, אין חידוש בכך שחוק איננו מתאים לגמרי להתפתחויות הטכנולוגיות. המקובל בפרשנות המשפטית הוא לנסות לפרש את החוק בהתאם לרצוי ואפשרי אפילו ברור כי לא זו הייתה כוונת המחוקק. אולם ברור שרצוי יהיה אם המחוקק יתקן מספר תקנות ברורות הקשורות לסחר אלקטרוני באופן כללי, ולסמכויות שיפוט באופן פרטי.

28. בכל מקרה, ואפילו אם נניח שהתקנות אינן מתאימות לעידן האינטרנט, הרי לפי תקנה 6 לתקנות סדר הדין האזרחי בכל מקרה שבו אין מקום שיפוט ברור, הרי מוקנית סמכות לבית המשפט בירושלים. ממילא יש סמכות לבית משפט זה. אולם נעיר שפיתרון זה איננו מניח את הדעת באופן כללי שכן לדעתנו התקנות כן חלות כפי שהוסבר ויוסבר.

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

עקרון נוחות הדיון – והפיחות במעמדו עקב שינוי העיתים (ועל פיו יש בוודאי סמכות לבית המשפט בי-ם)

29. סמכות השיפוט המקומית נקבעה עקב סיבה אחת עיקרית והיא הקשורה לנוחיות הדיון ואפשרויות התנועה בעבר. צריך לזכור כי בעבר היה קשה מאוד ולעיתים אף בלתי אפשרי לנוע ממחוז למחוז ואפילו בתוך ישראל. במצב דברים שכזה, ברור שהיה צורך שתביעה תוגש בבית דין ששני הצדדים יכולים להגיע אליו.

30. כדי להבהיר נקודה זו, מספיק לתאר את הזמן שלקחה נסיעה ממקום למקום לפני זמן לא רב. לקחנו כדוגמא את הדרך בין יפו לירושלים שכן זו הייתה דרך מפורסמת ועיקרית באותה תקופה (וזו פחות או יותר גם המחלוקת בתיק זה). ונביא מספר דוגמאות.

31. רק בשנת 1869 נסללה רשמית דרך הכרכרות הראשונה בישראל בין יפו לירושלים לכבוד ביקורו של יורש העצר פרנץ יוזף השני (לימים קיסר האימפריה האוסטרו-הונגרית). אלא שגם אז לא הייתה הנסיעה בעגלות מהירה במיוחד.⁴

32. כך למשל בשנת תרל"ב (1872) עלה לישראל זרח ברנט עם בני משפחתו ורצה להגיע מיפו לירושלים. הנסיעה הייתה ברכיבה על פרדות וגמלים. הדרך נמשכה שלושה ימים. לילה אחד לנו ברמלה, ולילה שני לנו בחאן בשער הגיא. וגם לנסיעה זו היה צריך להמתין שבועיים עד שהזדמנה לו שיירה של עולים לירושלים.⁵

33. בשנת 1892 נסללה מסילת רכבת חדשה בין יפו לירושלים שקיצרה את הנסיעה משמעותית (במונחים של אותה תקופה). בדיחות רבות התהלכו על הרכבת ותקלותיה אולם הנסיעה ארכה בתחילה שש שעות ועם הזמן ושידרוג המסילות ירדה (בשנת 1913) לארבע שעות.⁶

⁴ תולדות היישוב היהודי בארץ ישראל מאז העלייה הראשונה - התקופה העות'מאנית חלק ראשון עמ' 130, מוסד ביאליק ירושלים תש"ן.

⁵ יהודה הלוי שחטר "זכרונות ר' זרח ברנט - ממיסדי פתח תקווה ובונה נוה שלום" ירושלים, תרפ"ט עמ' 7.

⁶ ברוך ג'אן "מרכבות ברזל וסוסי אש - מאה שנות הרכבת בירושלים", טבע וארץ חשוון תשנ"ב, נובמבר 1992, חוברת מס' 252 http://www1.snunit.k12.il/heb_journals/aretz/252006.html. אברהם ב. ריבלין "הרכבת בת 100". עת-מול, עיתון לתולדות ארץ ישראל ועם ישראל, אפריל 1992, גליון יז' 4, (עמ' 102).

<http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=69>

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

34. עוד בשנות החמישים של המאה העשרים הייתה נסיעה ממוצעת מירושלים לתל-אביב לוקחת כשעתיים ולא בקלות נסע הציבור מעיר לעיר. כיום הנסיעה היא חמישים דקות (כשהכביש פנוי) ולפי התחזיות יתכן וקו רכבת בין ירושלים לתל-אביב יעבור את המרחק בפחות מחצי שעה (28 דקות על פי הטענות).

35. לאמיתו של דבר, זמן הנסיעה היום מירושלים לתל-אביב תלוי לא במרחק עצמו אלא בעומסי תנועה, בזמן הנסיעה, בפקקים מזדמנים, וכו'. לעיתים מהיר יותר להגיע מהוד-השרון לירושלים מאשר מהוד-השרון לתל-אביב. עניין נוחיות הדיון ומרחקי בתי המשפט שונים לחלוטין מהזמן בו היו בעת חקיקת התקנות.

36. הבדלים אלו בין העבר להווה הובנו על ידי בתי המשפט ואכן בשנים האחרונות חל פחות משמעותי במעמדו של עקרון נוחיות הדיון. לא משום שהעיקרון איננו חשוב, אלא משום שהנסיעה ממקום למקום הפכה להיות פחות ופחות רלוונטית. עמד על כך המשנה לנשיא (כתוארו דאז) ש' לוי ברע"א 6920/94 "במדינה קטנה כמדינתנו ממילא אין לייחס משמעות מופרזת לשאלה אם תובענה פלונית מוגשת בתחום סמכותו המקומית של בית משפט זה או אחר". (רע"א 6920/94 - יאיר לוי נ' צבי פולג ואח'. פ"ד מט(2), 731, עמ' 735-734).⁷

37. ממילא יתייחס בית משפט בדרך כלל בחשדנות לבקשות שיטענו לחוסר סמכות מקומית. אלא אם כן כמובן, ישנן סיבות טובות וברורות לכך.

שיקולי יעילות – ניתוב תיקים למחוזות בהם יהיה ההליך מהיר ויעיל יותר

38. צריך לזכור שאחד השיקולים הנוספים (אם כי לא המרכזי) לקביעת סמכות השיפוט קשור לניתוב התיקים למחוזות המתאימים יותר. כדברי השופט ריבלין ברע"א 188/02 מפעל הפיס נ. אלי כהן תק-על(3) 532 (ניתן ביום 2.6.03):

⁷ ראו גם פרופ' ס. גולדשטיין וע' טאוסוג במאמרו: הפחתה במעמד שאלת הסמכות המקומית בתי המשפט הכלליים – עלי המשפט כרך ג/1 עמ' 292 בעמ' 299

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

- 1 "הכללים בעניין הסמכות המקומית, נועדו לעשרת שתי מטרות : ניתוב תיקים בין בתי משפט זה או אחר,
- 2 וקידום נוחות הדיון. המטרה הראשונה פחות חשובה לענייננו, שכן אין היא קשורה בקידום עניינם של
- 3 הצדדים, כי אם בקידום אינטרס של המערכת עצמה".
- 4
- 5 39. אכן, מטרה זו פחות חשובה מקידום נוחות הדיון, אך אין להתעלם ממנה. המציאות
- 6 מלמדת שאם ניתן הדבר בידי התובעים, הם מעדיפים להגיש את תביעותיהם במחוז עמוס פחות
- 7 שבו תתברר התביעה מהר יותר. טבע הדברים הוא שברוב המקרים מעוניין התובע כי התביעה
- 8 תשמע במהירות בעוד שהנתבע איננו תמיד שש לכך. עוד יש לזכור שעצם הדיון בבקשה והעברת
- 9 העניין למחוז אחר יכולים לגרום לעוד הארכה לא רצויה שגם ממנה אין להתעלם.
- 10
- 11 40. אשר לכן, יש פה גם שיקולי יעילות התומכים בפרשנות המאפשרת לתובע לתבוע בכל
- 12 מחוז אפשרי ומבקשת למנוע צמצום אפשרות זו.

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

המגבלות של סמכות שיפוט כלל מדינתית

(הסמכות הטבועה של בית המשפט במקרים של פורום לא נאות לגמרי)

41. הכלל הוא לכן כי בדרך כלל יש לפרש את עניין סמכות השיפוט המקומית בצורה מרחיבה. על כך יש להוסיף כי בתביעות הקשורות לאינטרנט, בדרך כלל יש סמכות לכל איזור שיפוט במדינת ישראל. יש בכך היגיון מעשי. בתביעה בגבולות מדינת ישראל, אין מדובר על מרחקים עצומים אותם על הצדדים לעשות על מנת להתדיין. המרחק בין הערים הגדולות אינו כה גדול ובעזרת אמצעי התחבורה הזמינים כיום המרחקים הללו אף מתקצרים.

42. אולם, נראה כי אפילו כך לעיתים יהיה עלינו לנסות ולהגביל את האפשרויות להתדיין ולהתחשב גם בנתבע. על עקרון נוחיות הדיון לפעול לשני הצדדים ולא רק לצד אחד. אחרת יכול להיוצר מצב אבסורדי. כך יתכן שבתביעה הקשורה לאינטרנט יהיה התובע תושב קרית שמונה והנתבע תושב חיפה. אך משום מה יגיש התובע משיקוליו הוא את התביעה באילת דווקא. אם נקבל שתמיד ובכל מצב יוכל התובע להגיש את התביעה בכל מחוז שיפוט, ימחק לגמרי עקרון נוחיות הדיון ונמצאנו עושים את התקנות פלסתר ממש. אשר לכן, נראה לי כי מכח סמכותו הטבועה של בית המשפט יתכן במקרים קיצוניים לקבוע כי למרות שפורמלית יתכן וישנה סמכות שיפוט מקומית, אין זה המקרה המתאים לכך.

43. סיוע לכך יש מהכלל ההילכתי "הלך התובע אחר הנתבע". על פי כלל זה, במידה והתובע והנתבע נמצאים בשתי ערים שונות, על התובע לתבוע את הנתבע בעירו של הנתבע. וזאת משום שהנתבע איננו צריך לשאת בהוצאות התובע. כך גם אם יש יותר מבית דין אחד שבו ניתן לתבוע את הנתבע, הרי התובע יכול לבחור את בית הדין אך בית הדין רשאי להעביר זאת

44. זהו גם הנוהג בבתי הדין הרבניים כיום שלפיו:

"אם לפי הכללים אשר בסעיף הקודם, יותר מבית דין אזורי אחד נחשב כבית הדין של מקום הנתבע- הברירה בידי התובע לבחור באחד מבתי דין אלה. אולם בית הדין שהעניין הוגש לפניו רשאי- לפי

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

בקשת הנתבע ולאחר שמיעת הצדדים, אם ראה נימוק חשוב לכך - להעביר את הדיון לבית דין של מקומו האחר של הנתבע.⁸

הפסיקה בישראל

(עירוב של שיקולי סמכות מקומית עם סמכות שיפוט באינטרנט)

45. הפסיקה בארץ אימצה בדרך כלל את העמדה כי האינטרנט הוא חסר מקום, וכי הסמכות היא כלל מדינתית ונביא מספר דוגמאות.

בבש"א (שלום קרית גת) 884/02 גיל לנדאו נ' בני חסון מיום 01/05/02 נאמר כי:

" ניתן להשליך על כך שהפרסום באינטרנט כמוהו כפירסום בעיתון. התפוצה באינטרנט מגיעה לכל רחבי הארץ ואף מעבר לגבולות מדינת ישראל והפירסום יכול להגיע לכל משתמש באתרי האינטרנט.

לכן, גם אם משרדי אתרי האינטרנט או מרכזי המחשבים המרכזים את מעבר התקשורת ממוקמים במרכז הארץ, הרי שהפירסום באתרים מגיע לכל משתמש בארץ, ובוודאי, בין השאר, גם לתושבי מחוז הדרום."

46. בבש"א (מחוזי ירושלים) 2841/03 רעות אלקטרוניקה ורכיבים בע"מ נ' מראות אימג' בע"מ החלטה מיום 14/12/03, השופט קבע כי תביעות בנושאי אינטרנט, ניתן להגיש בכל מקום בישראל. את הסמכות הזו, קבע השופט, ניתן להסיק מתוך סעיף (5) בתקנה מספר 3 לתקנות סדר הדין האזרחי: " מקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים". מעשה באינטרנט או מחדל ברשת האינטרנט שבגינו תובעים, ניתן לתבוע בכל בית משפט בישראל. ביהמ"ש אף חזר על פסיקה זו גם בבש"א 1314/04.

47. בבש"א 6659/05 ובבש"א (ת.ק ירושלים) 4137/05 חקיקאן אסף נ' הדקה ה- 90 בע"מ החלטה מיום 10/01/2006 מאמץ ביהמ"ש את פסיקת המחוזי וקובע כי :

⁸ ראו תקנה ח' בפרק ב' (מקום השיפוט) לתקנות הדיון בבתי - הדין הרבניים בישראל-התשנ"ג שהותקנו על ידי מועצת הרבנות הראשית לישראל ודייני בית הדין הרבני הגדול. <http://www.rbc.gov.il/rules/index.asp#>

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

" הואיל וכאמור הנתבעת מנהלת את עסקיה באמצעות האינטרנט בכל הארץ, מכאן ניתן למעון, דברי כב' השופט לזין ברע"א 39/89 הנ"ל, שהנתבעת עשויה להיתפס לשיפוטו של כל בית משפט בישראל, לפי הענין.

במקרה שלפנינו סיפקה הנתבעת את שירותיה לביתו של התובע בירושלים, ולפיכך ניתן למעון כי מוקנית הסמכות לבית המשפט לתביעות קטנות בירושלים מכח תקנה 3(א)(1) לתקנות סדר הדין האזרחי.

זאת ועוד, ניתן לבסס את הסמכות גם מכח תקנה 3(א)(5) לתקנות סדר הדין האזרחי, הקובעת לענין סמכות השיפוט חלופה של מקום המעשה או המחדל שבעלו תובעים.

48. בבש"א (לתביעות קטנות ת"א) 005331/06 לחמי סער נ' אלקטרו שופ בע"מ החלטה מיום 23/11/2006. ביהמ"ש מקבל את הטענה כי אינטרנט נמצא בכל מקום ולכן ישנה סמכות מקומית בכל בימ"ש.

" לדעתי ספק המציע למכירה סחורה באינטרנט צריך להיות ער לכך שסחורתו עשויה להגיע למעשה לכל מקום, ובוודאי לכל מקום בארץ ולפיכך הוא עשוי להידרש להתדיין במקומות בהם אמורה להתבצע ההתחייבות או אמור להיות מסופק הנכס.

49. אם כן, כפי שנאמר בתי המשפט בארץ הכירו בכך שהאינטרנט מקומו "בכל מקום" בארץ ולכן קיימת סמכות מקומית לכל בימ"ש זאת מכוח תקנה 3 (א) (5).

50. אולם ישנו תת-זרם של פסיקה (שאיננו מקובל עלי) הטוען כי במקרים מסויימים האינטרנט משול לעסק בעל מספר סניפים ועל כן תקנה 3 (א) גוברת על החלופות הקבועות בתקנה 3. נעניין כך בקצרה. החלטה מיום 21/12/05 נקבע כי במקום שיש לחברה סניף במקום מגוריו של נתבע, היא חייבת להגיש את תביעתה נגדו שם - וזאת למרות שנושא התביעה הוא פירסום באינטרנט הנצפה בכל מקום ברחבי ישראל. הקביעה מסתמכת על תקנה 3(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984.

"מטרתה של תקנה 3(א) הינה להורות באופן מחייב לתובע בעל מספר סניפים לרבות במקום מושבו של הנתבע, להפעיל את זכויותיו הדיוניות במקום מושבו של הנתבע על מנת למזער את הפגיעה בנתבע. על בעלי דין חלה חובת תום הלב בנקיטת הליכים אורחיים, ועליהם להפעיל זכויותיהם הדיוניות בתום לב"

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

51. בבש"א (שלום תל אביב) 160168/04 **סוויסה יעקוב נ' א.מ. פרחים בע"מ ואח'** החלטה מיום 29/05/2006 כבוד השופטת מארק – הורנצ'יק דליה קובעת כי :
 "במתח שבין הוראות תקנה 3 (א) (5) לתקנות סד"א – "מקום מעשה או המחדל" – לו מוענת המשיבה, ולבין תקנה 3 (א) לתקנות סד"א גוברת הוראת תקנה 3 (א) לתקנות סד"א: שכן לשון תקנה 3 א' (1) היא: "מקום שהיו לעסקו של התובע מספר סניפים, והיה אחד מהם בתחום השיפוט בו מצוי מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע – תוגש התובענה לביהמ"ש באותו תחום שיפוט, על אף האמור בתקנת משנה (א)". לפיכך – מלשון התקנה עצמה נלמד היתרון שיש לתקנה זו על פני החלופות בתקנה 3 (א) לתקנות סד"א."

52. וקובעת כי לביהמ"ש בת"א אין סמכות מקומית לדון (ראו גם בש"א (השלום בחיפה) 012639/05 **גיא דביר נ' קיי. אס. פי בע"מ**, וכן בש"א (שלום תל אביב) 168489/06 **יונת לבבי נ' נירית דראי**).

53. נציין כי הפסיקה בדרך כלל לא התייחסה להבדלים בין סמכות שיפוט מקומית לבין סמכות שיפוט באינטרנט ודנה בשתי הסוגיות בצוותא חדא. בכל מקרה, ברור כי לפי הזרם המרכזי שבה הרי יש לבית המשפט בירושלים סמכות שיפוט מקומית. ואפילו לדעת אלו המדברים על עסק באינטרנט כ – רב סניפי, הרי במקרה שלפנינו היות ועסקי התובע והנתבע גם יחד הם באינטרנט, הרי מקום עסקם המשותף הוא כל מקום.

האם ניתן לראות באתר אינטרנט כמקבילה לרשת בעלת מספר סניפים?
(והתשובה, לא ניתן)

54. כפי שהסברנו, הרי המדיניות בפסיקה היא שלבית משפט זה יש סמכות. אולם היות ונשמעו קולות שונים במקצת בפסיקה, מן הראוי להתייחס לכך. ב"כ המבקש תמך את יתדותיו בתקנה 3(א) – לתקנות סדר הדין האזרחי ונביאה כלשונה.

3. **(א1) על אף האמור בתקנת משנה (א)**, היו לעסקו של התובע מספר סניפים, והיה אחד מהם בתחום השיפוט שבו מצוי מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע, תוגש התובענה לבית משפט באותו תחום שיפוט.

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

55. לטענת ב"כ המבקש, אתר אינטרנט הוא המקבילה למספר סניפים אשר מפוזרים ברחבי הארץ. בהיקש למקרה זה, הרי גם לתובע וגם לנתבע יש מספר סניפים ולכן ראוי כי התביעה תוגש במקום בו ישנה זיקה מירבית בין הנתבע לתובע.

חיזוק ההיגיון מופיע לעניין זה ראו בר"ע 3216/01 (מחוזי י-ם) **הטלויזיה החינוכית הישראלית נ' ישראל סאן בע"מ** [פדאור (לא פורסם) 02 (6) 113], עמוד 1

"סעיף 3(א) הגביל את אפשרויות התביעה שהיו לתובע פוטנציאלי עובר לתיקון:
הוא מונע מן התובע "פורום שופינג" לכלל סניפי הנתבע (בהתאם, למשל, לסעיף 3 (א)(1) לתקנות), וקובע מפורשות כי מקום שקיימת חפיפה בין מקום עסקיו (או אחד ממקומות עסקיו) של התובע ובין מקום עסקו (או אחד ממקומות עסקיו) של הנתבע - התביעה תוגש לבית המשפט באותו תחום שיפוט של החפיפה."

56. כיוון שהן עסקיו של התובע והן עסקיו של הנתבע, מתבצעים ברשת האינטרנט, אזי נראה את שני עסקיהם כעסק בעל מספר סניפים. ככאלו, היה ראוי כי התביעה תוגש במחוז השיפוט המשותף לשניהם שזהו מקום עסקו של הנתבע.

57. אלא שמטאפורה זו איננה יכולה לעמוד משתי סיבות. ראשית, אין אפילו הייתה מטאפורה זו מבוססת, אין היא מתאימה למקרה שלפנינו. היקש זה נאמר בזמנו לראשונה בתביעה של הוצאת לשון הרע באינטרנט. שם לאחד הצדדים (הנתבע שנטען כי הוציא דיבה) היה אתר בעוד שלצד השני לא היה. ממילא המקום המשותף היה מקום המושב של התובע. אולם במקרה שלפנינו, לשני הצדדים יש אתרי אינטרנט וממילא לשניהם יש "סניפים" בכל אתר ומקום. התוצאה היא שאפילו לפי רעיון זה, תביעה יכולה להיות מוגשת בכל מקום.

58. ושנית וחשוב מכל, עצם המטאפורה וההשוואה בין אתר אינטרנט לרשת מרובת סניפים מוזרה במהותה. רשת מרובה סניפים מניחה שבכל מקום בו יש סניף כלשהו, ישנם אנשים, מצרכים, ציוד, ונוכחות פיזית ברורה. ההיפך מכך הוא האינטרנט שבו בכל מקום יש נוכחות וירטואלית ואין כלל נוכחות פיזית. צריך לזכור שמטאפורות אומנם מאפשרות פישוט של

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

הנסיבות, אבל ברוב המקרים כגון המקרה שלפנינו אינן מדויקות. במקרה של משפט האינטרנט, הן לא רק שגויות אלא מזיקות.⁹

ההשלכות בעניינו

59. ולאחר שהסברנו בהרחבה את הדין, הגיעה העת לבדוק את ההשלכות לעניינו. במקרה שלפנינו, הנתבע הוא תושב הוד השרון ועורך דינו תושב הרצליה. אכן, אין לשניהם אחיזה בירושלים מלבד אתר האינטרנט אשר פתוח לכולי עלמא.

60. התביעה איננה מסובכת ואיננה ארוכה. מדובר בעד אחד לכל צד ועדויות שאינן ממושכות. המרחק מהוד השרון לירושלים איננו משמעותי ואינו שונה מהותית מהמרחק מהוד השרון לבתי משפט שונים במחוז המרכז.

61. אשר לכן, לאור העובדה שהמרחק בין הנתבע למקום השיפוט אינו עולה על הסביר, הרי שמן הראוי לתת לתביעה להמשיך ולהתברר בבית משפט זה.

סוף דבר

62. כפי שהראינו, ההלכה היא שכעיקרון ב'תביעות אינטרנט' יש בדרך כלל לכל בית משפט בישראל סמכות מקומית. אולם לבית המשפט יש סמכות טבועה שלא לדון בתביעות אלו במקרה בו מאזן נוחיות הדיון נוטה בבירור להעברתן לבית משפט אחר. נוסף כי בדרך כלל ישתמש בית משפט בצמצום בסמכותו זאת.

63. במקרה שלפנינו לאור כל השיקולים שהוסברו, הגעתי למסקנה כי יש לבית המשפט בירושלים סמכות מקומית ואין מקום להעביר את הדיון לבית משפט אחר.

⁹ ראו הרחבה בעניין זה אברהם טננבוים "על המטאפורות בדיני המחשבים והאינטרנט" שערי משפט (תשס"ו) ד(2) עמ' 359-396. <http://www.mishpat.ac.il/objects/pdf.טננבוים>

בתי המשפט

בש 008033/06

בית משפט השלום ירושלים

תאריך: 10/04/2007

בפני: כב' השופט טננבוים אברהם

הבקשה למחיקת התובענה מסיבה של חוסר סמכות מקומית נדחית לכן. המשפט ימשיך להתנהל בהתאם למתוכנן. שאלת הוצאות הבקשה תידון עם סיום התיק העיקרי ובמסגרתו.

העתק ההחלטה יועבר לעו"ד יורם הכהן, ראש הרשות המשפטית לטכנולוגיות מידע ולהגנת הפרטיות במשרד המשפטים. זאת משום שנראה שמן הראוי שהרשויות ישקלו אם אין מקום לתיקון התקנות כך שיתייחסו בבירור לעניין האינטרנט.

המזכירות תעביר ההחלטה בדחיפות לצדדים ותודיעם שהמשך הדיון יהיה ביום 17.4.2007 כפי שנקבע.

ניתנה בלשכתי בהעדר היום יום שלישי 10 אפריל 2007

אברהם נ. טננבוים, שופט